

LOS PORTUGUESOS EN XINA

UN ERRO HISTÓRICH

No s' ha escrit encara la epopeya dels portuguesos al extrem Orient. Las *Peregrinacions* de Ferrant Mendez Pinto y las *Décadas* de Joan de Barros y de Diego de Couto, ab tot y ser obras de mestres no arriban á la importancia dels fets que realisáren una maynada de mariners, braus perque era llatina la sang que corria per sas venas. Sols nostra historia patria consigna parecuts actes de bravura: solzament nosaltres anárem com los portuguesos corrent tras lo misteri que s' amagava en l' allunyat confi dels mars, y quan després d' haverlos solcat de llevant á ponent nos donárem l' abrassada de bon arribo en las islas Molucas, tan grans nos veyam que sentírem petit lo mon pera tancar las inmensas aspiracions de nostre esperit.

Llarch y dificil fora fer la historia de las lluytas, los etzars y 'ls perills que á principis del sigle XVI afrontáren los marins lusitans. De tasca tan complicada, de la descripció encar que breu y concisa de las ditxas y 'ls dolors, las victorias y 'ls martiris dels dignes émulos de Albuquerque y Vasco de Gama, ne pendrém sols una part petita pera desfer un erro histórich d' alguna importancia que passá oblidat de la critica y vé copiantse successivament en quants llibres se publican sobre Xina. Aludim á la fecha en que fou descoberta sa via ma-

ritima y qui fou lo primer portugués que petjà las costas d' aquell Imperi.

Las obras de March Polo, de Rubruquis y demés autors anteriors al sigle XIV que escriguéren sobre las llunyanas terras del extrem Orient, á pesar d' ésser generalment aceptadas en sa época com faulas destinadas á entretenir al públich, no deixáren de cridar la atenció dels marins portugueses, y quan aquestos arribáren á Malaca, en quals ayguas vegéren per volta primera bressarse las lorchas chinas ab sas airosas velas de bambú y sos mástils inclinats vers la proa, no 'ls fou ja possible duptar de la existencia real y veritable d' aquell *Cathay* que fou lo mite de l' edat mitjana.

Un dels primers portugueses que creuharen lo mar malayo, Jordi Alvares, no tremolá en 1514 en embarcarse dintre un jonch xino en companyia d' un fill seu, y 'ls dos després d' una felís travessia arribáren á la isla Tamou, ahont lo fill morí. Aquesta desgracia explica que l' atribulat pare no cuydés d' averiguar lo que millor convenia als interessos mercantils dels portugueses; sols recordá en tals moments á son fill y á sa patria y posá un escut de pedra ab las armas d' aquesta sobre la tomba que son dolor obrí pera las despullas de son cor.

Torná Jordi Alvares á Malaca, y en lo següent any de 1515 Rafel Perestrello s' embarcá en altre jonch ó lorcha perteneixent á un negociant anomenat Minó Pulati en las crónicas portugueses, y pogué arribar fins á Canton, d' ahont retorná en 1516 ab grans ganancias que contar y majors maravellas que referir de la populosa capital del Kuang-tung.

Pero sia que Perestrello hagués pogut aprofitar en secret noticias que rebéera del viatge de Jordi Alvares, ó que sas relacions y sos beneficis impresionessin mes als portugueses residents en Malaca que las desgracias del altre, comensá á afirmar-se que 'l descobriment de la vía marítima de Xina era fet per Perestrello y aixís ha vingut consignant-se fins á nostres dias, havent quedat olvidada ó desconeguda la noticia que de la excursió d' Alvares dona l' anomenat cronista portugués Joan de Barros, y la circumstancia de que en 1517 sortí de Malaca pera Xina la expedició de Ferrant Peres d' Andrade, ordenada per lo rey de Portugal y conseqüencia per tant del viatge d' Alvares en 1514 porque del de Perestrello no se 'n podian tenir encara noticias en la metròpoli.

Peres d' Andrade sortí á la mar desde Malaca en Juny de 1517 ab vuyt velas portugueses y arribá ab felicitat á Canton, essent perfecta-

ment rebut per los mandarins que li donáren quant li feya falta. Aixó prova que en un principi los xinos fóren molt expansius en sas relacions exteriors, y sos recels deguéren náixer, com nasquéren en realitat, dels abusos comesos pels negociants estrangers.

Hi hagué un detall curiosíssim en aquesta expedició. Peres d' Andrade portava ordres d' enviar á Pekin un embaixador que en nom del rey de Portugal presentés sos homatges al Emperador de Xina, que ho era llavors Chang-tí. Apurat se trobá lo brau capitá quan degué designar com millor elecció á la persona de Tomás Pires *que por ser Boticario e servir na India de escolher as drogas de botica que haviam de vir pera este Reyno, pera aquella negocio era o mais habil e apto que podia ser*. Aixís s' expressa textualment Barros en sa Década III. Per lo demés, mala fi tingué la embaixada. Peres trigá tres anys en arribar á Pekin, no pogué veurer l' Emperador y en mans de la justícia torná á Canton y morí en una presó.

Per altra part, es també curiosa la relació xina d' aquest primer viatge de las naus portugueses á son país. L' *Art de la Guerra*, llibre publicat á Pekin en 1621 pero escrit anys avans, parlant dels mosquets y canons diu:

«Yu-king Siang ha escrit lo següent:

»*Fo-lan-ki* es lo nom de un país, no de un canó. En l' any *ting-chao* del Emperador Chang-tí (1517) me trobava en lo Kuang-tung »empleat com Interventor y Comissionat interi d' Assumptos marítims. »De sopte arribáren dos grans barcos que diguéren venian de la comar- »marca *Fo-lan-ki* pera pagar lo tribut imperial. Al capdill d' eixos »barcos l' anomenavan *Ka-pi-tan*. Los mariners tenian tots ulls y nas- »sos molt grans, y portavan un drap blanch enrotllat al cap, com los »musulmans. Desseguida s' avisá sa arribada al Vi-rey, qui ordená »que ja que aquells homes ignoravan la urbanitat, los hi fós ense- »nyada durant tres días en lo *Kuang Hiao-se* (Mesquita mahometana). »Com las ordenansas de la dinastia Ming rés parlavan dels tributs de »aquell poble, se enviá una llarga consulta al Emperador, á la qual »se respongué ordenant la remissió dels tributs al Tribunal dels Rites. »Quan l' Emperador actual pujá al trono (Chi-t sien en 1521), á causa »de la conducta irrespetuosa d' aquells bárbaros, son intérprete (lo »apotecari-embaixador Pires) fou condemnat á pena capital y sos »companys desterrats fora las fronteras del Imperi.»

En 1518 aná desde Malaca á Xina Simó d' Andrade, germá del anterior capitá, y home á qui pot justament acusarse d' haver sigut la causa del odi que animan los xinos contra 'ls europeus encara en nos-

tres dias. Sa conducta fou despòtica. Al llensar lo ferro al aygua davant la isla Tamou, ordená aixecar en terra un fort y en sos marlets una forca, creyent que podia tractar los xinos com ho havia fet ab los indis y malayos. Prohibí que cap barco siamés ó anamita fes comers abans d' haver éll acabat sas operacions y acabí per comprar com esclavas quantas noyas li fóren presentadas. Tal manera de obrar produhí los resultats que eran de preveure: quan la immediata expedició de Duarte Coelho se presentá en las ayguas de Canton, fou rebuda á canonadas.

Una coincidencia 'ns torna al punt d' eixida del present article. Manant una de las quatre naus que constituhan la expedició de Simó d' Andrade, anava Jordi Alvares. De nou se vegé en la isla Tamou y aná á contemplar la terra sagrada que guardava las cendras de son fill, pero víctima éll mateix al poch temps de mortal malaltia, Alvares fou enterrat en la tomba que son dolor havia obert quatre anys enrrera.

¡Destins de la vida! Lo temps y la má destructora dels xinos esborrären los darrers vestigis d' aquell sepulcre, que ma vista neguitosa buscá endebades en la pobre isla que 'ls tifons eternament assotan. Y la historia ha olvidat consignar en la llista dels primers exploradors de Xina lo nom de Jordi Alvares!

EDUART TODA.

